4. V. 1973. Neue Zeitung.

Deutschsprachiger Petőfi-Abend in der Bibliothek von Pilisvörösvár

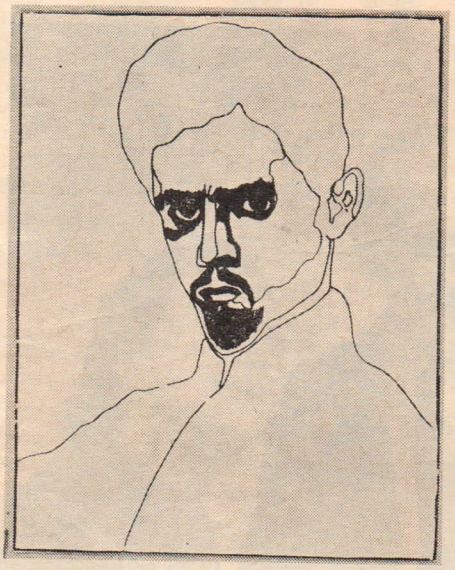

Auf dem Wege von der Bus-Station in die Bibliothek hörte ich aus einigen Satzfetzen von den eilenden Menschen auf der Strasse, dass sie zwar über den deutschsprachigen Abend bescheid wissen, es jedoch schwer sei, die Wahl zwischen Fernsehprogramm und Kulturabend zu treffen.

Trotz allem waren zu Beginn des Programmes sämtliche Plätze besetzt. Im Publikum sassen nicht nur Schulkinder, sondern auch viele junge Leute, aber auch alte Bauern, sogar aus der Nachbargemeinde, kamen, um dem Vortrag über Petőfi und seinen Gedichten in deutscher Sprache zu lauschen.

Den in lyrischer Stimmung abgefassten Vortrag mit vielen Zitaten hielt der Kandidat Dr. *Josef Kovács*, Mitarbeiter des Petőfi-Literaturmuseums. Dem Zuhörer stand zum Schluss das ganze Leben Petőfis vor Augen, und er gewann auch einen Eindruck davon, in welcher Periode seines Lebens die wichtigsten Werke entstanden sind.

Dann folgten die *Schüler des deutschen Klassenzuges des Gymnasiums von Pilisvörösvár*, die Petőfi-Gedichte in deutscher Sprache vortrugen. Zunächst muss man bemerken, dass auch die Übersetzungen des DDR-Schriftstellers *Martin Remané* sehr gut waren. Das gute Deutsch und das rezitatorische Können der Schüler trugen aber noch mehr zum Erfolg bei.

Josef Wachaja aus der III. Klasse trug mit viel Gefühl das Gedicht *„Meine Lieder"* vor. *Ildikó Erdély* rezitierte *„Auf dem Ochsenwagen"* und *Maria Tallér* (beide aus der III. Klasse) *„Ich liebe Dich"*.

Der einzige Teilnehmer aus der II. Klasse, *Attila Fogarasy*, rezitierte das *„Nationallied"* und zeichnete sich in seiner Vortragsweise durch Leidenschaftlichkeit aus. Auch die korrekte in gutem Deutsch dargebotene Rezitation von *Katherina Scheller*, *„Europa schweigt"* machte den Zuhörern Freude.

Der *Chor der Grundschule* Pilisvörösvár unter der Leitung von Frau *Katalin Lendvai* sang nun deutsche Volkslieder. Wie Frau Lendvai sagte, haben sie früher nur einige bekannte Lieder gekannt. Nachdem sie aber an einigen Festivals teilgenommen hatten, wurden sie vom Ungarischen Rundfunk eingeladen, und dort bekamen sie auch die Noten und Texte von authentischen Volksliedern, die sie nun singen. Sie haben auch öfters Rundfunkaufnahmen. Natürlich war ihr Erfolg auch an diesem Abend gross.

Der Abend ging mit Musik zu Ende. Die Musiklehrerinnen Fräulein *Maria Lukács* (Klavier) und Frau *Gabrielle Hidas* (Cello) sind seit langem Lieblinge des Publikums. Sie spielten das Allegro in C-Moll von J. Ch. *Bach* und zwei Chopin-Etüden.

Der Abend in der Bibliothek von Pilisvörösvár war ein Erfolg. Dies war nicht zuletzt der enthusiastischen Vorbereitungstätigkeit von *Mihály Fogarasy*, dem Bibliothekar, zu verdanken. Hier erlebten wir, was man aktive Sprachpflege zu nennen pflegt. Die deutschen Kulturabende setzen sich ja leider meist aus Liedern und Tänzen zusammen und es fehlt das deutsche Wort. Wenn von diesem Abend nur die Kleinsten den Eindruck gewonnen hatten, dass es schön wäre, dies alles zu verstehen, dann hat die Veranstaltung schon einen tieferen Sinn gehabt, als nur inhaltsreich zu unterhalten.

I. H.

*

Nationalitäten-Volksmusikfestival des Ungarischen Rundfunks

Heuer veranstaltet der Ungarische Rundfunk zum zweiten Mal das Volksmusikfestival der in Ungarn lebenden deutschen, südslawischen, slowakischen und rumänischen Nationalitäten.

Der Deutsch-Südslawische Abend wird am 13. Mai um 17.00 Uhr im Ferenc-Liszt-Konzertsaal von PÉCS veranstaltet.

Im deutschen Programm treten folgende Ensembles auf:
Das Blasorchester aus Hetvehely
Die Jugendblaskapelle aus Babarc
Das Kretzer-Lemle-Duo aus Nagymányok
Das Harmonikaensemble aus Hajós
Das Merényi-Schauer-Pollack-Trio aus Nemesnádudvar
Der gemischte Chor aus Nemesnádudvar

Mit dieser Novelle des DDR-Autors ***Rainer Koch***

A KÖNYVEK JEGYÉBEN

Tárlat Szentendrén, Pilisvörösvárott

A szentendrei könyvtárlaton.

Az ünnepi könyvhét és a magyar könyvnyomtatás ötszázadik évfordulója alkalmából vasárnap nyílt meg *Szentendrén*, a Ferenczy Múzeumban *A Szép Magyar Könyv Versenye 1972* pályázaton szerepelt és díjazott könyvek kiállítása, tegnap, *hétfőn* délután pedig *Pilisvörösvárott*, a községi könyvtárban az *Ex libris* tárlat.

Szép magyar kötetek

Mint ismertes, a magyar könyvkiadás tevékenységében is különleges hangsúlyt kapott az a tény, hogy az Unesco közgyűlése az elmúlt esztendőt *nemzetközi könyvévvé* nyilvánította. Érthető, ha a magyar kiadók ebben a szellemben szervezték meg tavaly a könyvkiadás sokrétű feladatait és ezen belül a *szép magyar könyv versenyében* való részvételüket, amelyre háromszázhuszonhat kötetet neveztek be.

A Ferenczy Múzeum kiállítótermében látható könyvek tanúsága szerint tavaly *jó munkát végeztek* kiadóink. A bemutatott művek szinte kivétel nélkül ízlésesek, esztétikusak, vonzóak.

Hazánkban 1950-ben ezernyolcszáznyolcvan könyv jelent meg húszmillió példányban, 1972-ben már 6648 könyv került az üzletekbe, több mint hatvankétmilliós példányban. A megjelentetett könyvek ilyen nagyfokú növekedése azt jelenti, hogy hazánk lakossága ilyen vagy olyan formában — akár mint a könyvtárak olvasója vagy egyéni vásárló — *kapcsolatba kerül* a könyvekkel, *nem lehet tehát közömbös a könyvek külalakja sem:* az esztétikai nevelés, az ízléskultúra fejlesztésének fontos eszköze.

A kiállításon látható díjnyertes könyvek már külsőségeikben is kínálják magukat. Akár *Apor Péter: Metamorphosis Transylvaniae* című művét (Európa Könyvkiadó, Magyar Helikon), akár a Magvető Könyvkiadó gondozásában megjelentetett *Weöres Sándor*-kötetet, a *Psychét* vagy a *Shakespeare-sorozat* új kiadását (Európa Könyvkiadó, Magyar Helikon) nézzük, ezek a könyvek nem csupán tartalmukkal vonzanak, hanem esztétikus, ízléses kiállításukkal is.

Ex librisek

Vasárnap még *Gödöllőn*, a járási-városi könyvtárban, tegnap pedig már *Pilisvörösvárott* — szintén a könyvtárban — láthatták az érdeklődők a *helsingöri* nemzetközi *ex libris* kiállítás magyar anyagából rendezett tárlatot. Ma már nagyon sok olyan könyvbarát él az országban, aki nem csupán a saját könyvtárának könyvei számára készíttet a tulajdonát jelző kisgrafikát, hanem szenvedélyes gyűjtője is az ex libriseknek.

A most bemutatott tárlaton harminckét művész százötven munkája látható. A többi között *Révész Napsugár, Kékesi László, Bordás Ferenc* és *József János* kisgrafikái, amelyek az ország könyvkultúrájáról, képző- és könyvművészeti helyzetéről adnak hírt nemcsak a hazai gyűjtők, hanem a gyűjtők nagy nemzetközi táborának tagjai számára is.

József János kisgrafikája.

Révész Napsugár kisgrafikája.

Az Ex Libris-gyűjtők Kisgrafika Barátok Körének már nemcsak a fővárosban vannak csoportjai, hanem Debrecen, Eger és Pécs mellett *Cegléden* is.

P. P.

A könyv primátusa

Az Olvasó népért tanácskozás után

Darvas József használta ezt címnek adott kifejezést nyíregyházi előadásában az Olvasó népért mozgalom első országos konferenciáján. A kifejezés szemléletes és a lényeget fejezi ki. Azt a törekvést, amely egyébként a tanácskozást és az egész Olvasó népért mozgalmat vezette és vezeti, hogy a könyv, az olvasás őrizze meg primátusát, elsődlegességét, első helyét az emberi művelődésben. Tájékozódni, információkat szerezni a mai világban sokféle forrásból lehet. De *a jólinformáltságnál mélyebb és szorosabb kapcsolatba lépni a kultúrával: erre ma is a könyv a legalkalmasabb és a legfontosabb eszköz.*

Azért beszélünk-e erről ilyen hangsúlyosan, mert a könyv elvesztette évszázadokkal ezelőtt szerzett vezető szerepét? Ne szóljunk most azokról, akik szerint a televízió megjelenése szétrombolta a Gutenberg-galaxist, azt a világot, amelyben a művelődés a könyvre épült. Ne beszéljünk, mert amióta ezek az elméletek megszülettek, kiderült, hogy *a tv nem „rombolta szét" a könyvek világát,* másrészt az is kiderült, hogy nemcsak a tv jelent veszedelmeket az olvasásra. Mintha az egész mai élet hordozná és képviselné ezeket a veszélyeket; ebben a tv csak az egyik szereplő.

Az országos tanácskozás például rámutatott, hogy *bár egyre több az emberek szabad*

Nem időszerűtlen-e ilyen körülmények között könyvekről, olvasásról beszélni? A tanácskozás bizonyította, hogy az ilyenféle törekvések egyáltalán nem időszerűtlenek és nem is reménytelenek. Csak két adat ez ügyben, mindkettő elhangzott a konferencián. *Az idei könyvhét forgalma kétszerese volt a tavalyinak.* Nem meglepő eredmény ez? A könyvhét előtt a pesszimisták arra számítottak, csökken a forgalom. De azt még a legoptimistábbak sem remélték, hogy ilyen nagy mértékben emelkedik, hogy az emberek kétszer annyi könyvet vásárolnak, mint tavaly. A másik adat. Néhány héttel ezelőtt *Fóton* több napos tanácskozást rendeztek az ifjúsági irodalomról. Ennek kapcsán a faluban *tízezer ifjúsági könyvet vásároltak,* s csak azért nem többet, mert a könyvterjesztők képtelenek voltak ebből a műfajból több könyvet az érdeklődők számára biztosítani.

Ezek azt példázzák és bizonyítják, hogy *a könyv nincs válságban,* hogy az életforma veszélyeit igyekezettel és törődéssel meg lehet szüntetni vagy legalábbis csökkenteni. Ez a vitathatatlan tény ad értelmet és célt az olyan tömörüléseknek, mint az Olvasó népért mozgalom, amely az Írószövetség négy év előtti kezdeményezéséből a Hazafias Népfront támogatásával *egyre szélesedő kulturális tömegmozgalommá vált.* A tanácskozás

ideje, mégis csökkent az olvasásra fordított idő. Miért? Több okból is. A szabad szombatokon sokan változatlanul tovább dolgoznak, otthon a ház körül, vagy a víkendházban, mások a megnövekedett hétvégére nagyobb programokat, kirándulásokat szerveznek, autóznak. Ez utóbbiak ma még kevesen vannak, de számuk rohamosan nő, s néhány év múlva ők lesznek többségben; *nem legyinthetünk* rájuk sem.

Mindez idő- és energiaigényes elfoglaltság. De mi történik, ha ezekben a sokfelé szaladgáló, elfoglalt emberekben mégis valamiféle hiányérzet támad, ha felébred egy régen olvasott könyv élményének nosztalgiája? Többségükben nem könyvet vesznek a kezükbe, hanem leülnek a televízió elé. Hiszen az olyan kényelmes: a tv tálcán hozza elénk a kultúra nagy alkotásait. Igaz, egy kicsit másképpen, mint az eredeti művek, mint a könyv, gyakran felhígítva és átszínezve, de ki törődik efféle apróságokkal az egész napi fáradtság után?

Nem önmagában a tv tehát, hanem *az egész mai életforma* veszélyezteti az olvasást, a könyvet. Ne becsüljük le ezeket a veszélyeket. Ennek az életformának valahogyan, kisebb-nagyobb mértékben mindenki részvevője és megvalósítója. Nemcsak az autók tulajdonosai, hanem utasai is. Az országutakon futkosó autók és a víkendházak tele vannak vendégekkel.

egyértelműen hangoztatta, hogy célja, értelme és eredménye van az ilyen erőfeszítéseknek: az Olvasó népért mozgalom életképes.

A kétnapos konferencián a könyv és az olvasás problémájának szinte minden időszerű kérdése szóba került, a könyvkiadástól és a könyvterjesztéstől a családi könyvtárakig és az egyéni olvasás hatáselemzéséig. Egy dolog azonban határozottan kiemelkedett a tanácskozás vitájából, mennyiségileg és minőségileg is: *az ifjúság olvasóvá nevelésének* kérdése. Talán a legtöbb szó erről esett a konferencián, talán ezt a tárgykört elemezte a vita a legmélyebben és a legintenzívebben. Nyilvánvalóan helyesen: az olvasó ember kialakítását az iskoláskorban kell megalapozni. Ennek persze feltételei vannak, s a tanácskozás — nem kerülve el a bírálandó jelenségeket sem — elmélyülten vizsgálta állapotát, elsősorban természetesen abból a szempontból, hogyan segítik vagy nem segítik az olvasóvá nevelést, a könyv megszerettetését.

De mi lesz a felnőttekkel? A pénz után szaladgáló, fusizó, televíziót néző, autózó, víkendező emberekkel? A konferencia kifejezte elszántságát, hogy tovább folytatja a négy évvel ezelőtt megkezdett munkát.

Amikor annak idején megjelent és tömegesen elterjedt nálunk a televízió, az emberek egy időre valósággal rabjaivá váltak. A kultúrált tv-nézés ez után az extázis után, lassan alakult ki. Nyilván így leszünk majd a technika és a modern élet többi új vívmányával is: *megszokjuk és értelmesen használjuk őket.* A könyv pedig változatlanul őrzi, vagy ahol elvesztette, visszaszerzi primátusát. Ez persze nem magától megy végbe. Szükség lesz ehhez azoknak szinte mindennapos erőfeszítésére és munkájára, akik az Olvasó népért mozgalomban tömörülnek.

Ökrös László

Szünidőben is

Kétezer olvasója van a pilisvörösvári könyvtárnak, ahol 20 ezer kötet között válogathatnak a könyvbarátok. Az olvasók mintegy fele diák, akik a nyári szünidő első napjait is szívesen töltik olvasással.

Gárdos Katalin felvétele

Anyanyelven művelődni

Nemzetiségi kultúra a Pilis völgyeiben

A tanácsháza és a presszó közötti parányi téren kínlódva fordul meg az autóbusz, hogy visszainduljon Szentendrére. *Pilisszentlászlónál* végződik az országút. A szerterajzó turisták érdeklődve fülelnek az innen-onnan is felhangzó idegen szóra; böngészik a középületek feliratait, amelyeknek értelmét számukra csak az alul, kisebb betűkből álló magyar szöveg tolmácsolja — így például: *Kniznica* — Klubkönyvtár.

Él a népi hagyomány

Az ezernél kisebb lélekszámú település itt, a Pilis hegység szívében tipikus nemzetiségi község: *lakosainak több mint 90 százaléka szlovák anyanyelvű.* Őseiket annak idején a szlovákiai Myjavából telepítették ide — s ebben, a világtól sokáig szinte hermetikusan elzárt völgykatlanban megőrződött a régebbi nemzedékek nyelve, a népi hagyomány.

Megőrződött, s él a tengernyi változás közepette is. Mert azóta — a felszabadulás után — *jó út épült, megindult odalentről a menetrendszerű közlekedés; lett villany, telefon, szociális intézmény.* A mai keresők 65 százaléka Szentendrére vagy távolabbi üzemekbe jár dolgozni, a többit a *Pilisi Állami Parkerdőgazdaság* helyi telepe foglalkoztatja. A lakosságnak csak alig egy tizede él földművelésből, mint egyéni gazda — téesz, állami gazdaság ugyanis nincs, nem is lehet, hiszen a falu határában megművelhető földterület még a háztájit sem adná ki...

Mi jelenti ezen az egészen sajátos jellegű településen a közművelődést, különös tekintettel az anyanyelv ápolására? — erről kérdeztem *Csuport Sándort*, a községi tanács vb-elnökét —, aki e tisztet társadalmi munkában látja el — és *Kováts Gézáné* pedagógust, aki egyúttal a klubkönyvtárat vezeti, s általában az egész helyi művelődés irányítója. Első s legkedvezőbb benyomásom: Pilisszentlászlón érvényesül *a művelődési intézmények közös fenntartásának* oly sokat hangoztatott elve: a klubkönyvtár évi 12 [illegible] *Vang Hung-ven, Kang Seng, Je Csien-laj, Vang Hung-jing* és *Li Te-seng* lettek az elnök helyettesei. A plenáris ülés résztvevői ezután [illegible]

[illegible] *Pilisvörösvár.* Alig fél óra az Engels tértől autóbusszal — s az utas itt is *szinte külföldön érezheti* idősebbek egyaránt. Ugyancsak az erdőgazdaság autóbuszai teszik lehetővé, hogy a szentlászlóiak évente legalább háromnégy budapesti színházi estét élvezzenek.

Kérdőjelek a könyvtárban

Egy másik, örvendetes tapasztalat: *él még a helyi folklór, s általában a szlovák népzene kultusza.* A falu határain túl is ismert a *Haller István* iskolaigazgató által vezetett kórus; az országos nemzetiségi művészeti fesztiválokon mindig eredményesen szerepel — s ami különösen jól jel: utápótlását egyre inkább *a fiatalok sorából* meríti.

Az anyanyelvi művelődés egyik legfontosabb eszköze, formája: *az olvasás.* E téren azonban „objektív nehézségek" mutatkoznak. Még hagyján, hogy a könyvtár több mint 2700 kötetes állományából csupán 194 a szlovák nyelvű mű. De a forgalmuk is igen gyér; a kartonokon jobbára ugyanaz a néhány név szerepel — az olvasók túlnyomó része csak magyar könyvet keres! Ennek oka, hogy a lakosság idősebb rétegei annak idején csak magyarul tanulhattak írni-olvasni, ha ugyan egyáltalán jártak iskolába. De a fiatalabbak számára is *megnehezíti a szlovák irodalmi nyelv megértését az otthonról hozott, magyar szavakkal teletűzdelt, sajátos keveréknyelv.* Ezért — amint az egy nemrégen végzett felmérésnél kiderült — a családi otthonokban is alig található anyanyelvű könyv, legfeljebb egy-egy régi biblia vagy szakácskönyv...

Mi hát a megoldás? A könyvtár adatai is mutatják: *a szlovák könyvek olvasóinak jelentős része iskolás vagy mostanában végzett fiatal,* aki óvodás korától kezdve nyelvjárási ferdítésektől mentes anyanyelvét is hallhatta, tanulhatta. Így veszi birtokába az ifjú nemzedék — nemzetiségi oktatási politikánk eredményeként — mindkét nyelvet, ami *nagy előnyt jelent későbbi pályaválasztásánál is.*

Vörösvári „dinasztiák"

A hegység lábánál, a forgalmas dorog—esztergomi országút mentén a fővároshoz legközelebbi település a több mint 10 ezer lakosú *Pilisvörösvár.* Alig fél óra az Engels tértől autóbusszal — s az utas itt is *szinte külföldön érezheti magát:* minden második háznál *német szó* járja.

Az egyik ablak alatt felfigyelek Brahms Bölcsődalának kiszűrődő finom hangzataira. Betérek — s éppen egy próba közepébe csöppenek. Az utóbbi időben többször hallhattuk a rádióban a *pilisvörösvári leánykórust,* a Jókai Művelődési Ház együttesét. Hét éve verbuválta össze a helyi általános iskola és gimnázium lelkes, fiatal zenetanárnője, *Lendvai Istvánné,* aki diákkorában egy kórus tagjaként bejárta az NDK-t, s már akkor „eljegyezte magát" a német dalkultúrával. Azóta is az ő nevéhez fűződnek az énekkar sikeres szereplései mind az otthoni közönség előtt, mind a különféle nemzetiségi fesztiválokon. Repertoárjuk a preklasszikusoktól kezdve az egész német dalirodalmat átfogja; „slágerük" természetesen a helyi gyűjtésű német népdalcsokor, de értően adják elő Bartók, Kodály és mai magyar szerzők műveit is.

Az anyanyelvi kultúra ápolásában fontos szerepet tölt be ez a jobbára „tizenévesekből" álló kórus. Egyes tagjai valóságos „dinasztia" leszármazottai; az elsős gimnazista *Váradi (Wippelhauser) Mónika* dédapja, *Rüppl Antal* például fél évszázadon át énekelt a vörösvári iparosdalárdában; nagyapja a zenekarban fuvolázott, édesapja pedig a helyi tánccsoport egyik megalapítója és színjátszó is volt. Hasonlót mondhat el családjáról *Janka Edit, Lieber Zsuzsa, Szatura Teréz* vagy *Kreissl Gabi.*

Működik még német nyelvű énekkar a bányatelepi általános iskolában; karnagya a helyi anyanyelvi művelődés egyik veterán apostola, *Hidas György.* Az általa vezetett zenekar kíséri a Szocialista Kultúráért jelvénnyel kitüntetett tánccsoport műsorait. Az együttes — csaknem húsz év alatt — sokat tett *a régi helyi néptáncok megőrzéséért,* s merít más német ajkú vidékek folklórkincseiből is. Az NDK-ban és Ausztriában már több ízben méltóan képviselte a magyarországi német nemzetiségi kultúrát. A legjobbnak bizonyult az 1970-es megyei felszabadulási versenyen, tavaly pedig a soproni országos német nemzetiségi táncfesztivál vándorserlegét nyerte el.

Reneszánsz előtt

A községi közművelődési könyvtár megpályázta és tavaly meg is kapta a „kiváló" címet. Vezetője, *Fogarassy Mihály* elmondja: rendszeresek helyiségeikben a zenei és irodalmi estek, kiállítások; a községi tanács — és személy szerint a szintén német ajkú *Peller János* vb-elnök — minden lehetőt megtesz a könyvtár fejlesztéséért; jövőre például zenei stúdióval, lemeztárral gazdagodnak.

De bármily kedvezőek is a könyvtár forgalmi adatai, az anyanyelvi olvasás iránti érdeklődés még itt is — enyhén szólva — *alatta marad a kívánatosnak.* Húszezer kötetből alig másfél százalék német nyelvű — ez még a beszerzési nehézségeket figyelembe véve is, *kevés.* Főként az *ifjúsági művek* hiányoznak, noha a németül olvasók zöme az általános és középiskolások közül kerül ki. Ez az utóbbi tény azonban egyúttal *biztató is a jövőre nézve,* s erősíti a szentlászlói benyomást: *nemzetiségi vidékeinken új olvasóközönség nő fel, kialakulóban van az anyanyelvi művelődés reneszánsza,* alkotmányunk szellemében, amely biztosítja minden nemzetiségnek az egyenjogúságot.

G. Szabó László